

מסורת הש"ס

מאי קרא. דמנצח הוי אצנים הרצה ואסורו עד שיתנך רצונו: גיר. כבור גרושליא: לא יקומו. שוב לא יקריבו עליו: ואי לאו. דלא ניתלו יקומו: נעצד. בצעלי חיים הנאסר לגבוה (י): אם שלו. היה כשהשתחוה לו אסור אם לאו אינו נאסר לגבוה: מויד ורזון חדא הוי אלא תנא רזון אלא אונס: הכל היו. צין אונס צין רזון: צפרהסיא. לא מחללו והאי דקמני אונס אסור צפרהסיא: שעט גורא^(א). צפרהסיא דא"א בכל העובדין שלא יהא צין אחד מומרי^(ב) אחרי שרואה את ישראל ידם מטה נוטה לכו לעצדות כוכבים: **חוקים אמר.** לעולם אונס דקמני שאנס בהמת חבירו ואפילו הכי לא תרמינהו אהדי דהא דמני אסור כגון שניסך לעצדות כוכבים צין קריניה של צהמת חבירו דעציד מעשה והא דואי מיתסרף כדליף לקמן (ט"ז): **והאי נעצד הוא.** צממיה. נעצד לא קרי אלא שעשה את הצהמה עצמה עצדות כוכבים: **והאי צימוס צעלמא שויוס.** ובעלי חיים לא מיתסרי משום משמשי עצדות כוכבים: **כגון שניסך לה.** שעשה עצדות כוכבים ועשה זה מעשה אכל השתחוה לא על עבודה אחרת דלאו בגופה לא מיתסר דבר שאינו שלו: **סימן אחד.** לעצדות כוכבים: **אי נימא מכהנים.** שאנסום מלכי ישראל לעשות כומרים לעצדות כוכבים וכתבי ולא יגשו אלי (עוד) לכהן לי (וחקאל מד): **דבני דעה נינהו.** וקנסא הוא: **מאנני מוצה.** שגנוס מלכי צית חשמונאי משום דשיקטום מלכי יון לעצדות כוכבים^(ג) ואע"ג דהקדש הוו ולא יכול העצד כוכבים לאסרי א"ה כיון דעבוד מעשה אסרינהו רבנן: **דלמא דר"פ.** דאמר קרא אשכחו ודרוש שיאלו לחולין וקנאום העובדי כוכבים ויכלו לאסרין: ואלא

(א) [מוספתא ספ"ו], (ב) [פנ"ש תוס' יבמות נ"ג: ד"ה הא על וכו'] (ג) צ"ק מה: (ד) [מדרש סו. וס' אלא אונס], (ד) [על סו. וס' אונס], (ה) [פנ"ש: השמה, וכן בסמוך], (ו) [פנ"ש: משומד, וכן להלן], (ז) [חולין מה. ח. שם טו] [לעיל נ"ג:], (י) [פנ"ש: שמה, טו] [פנ"ש: משומד, ג] [רש"י ז"ל חוץ ממנה כו, טו] [ושי' מוספות וינא פ"ה ד"ה מה הארבי עובד ומוספות יבמות נ"ג: ד"ה אין אונס], (ט) [ושי' מוספות לעיל ס: ד"ה יכול ומוספות בהמות יט. ד"ה דאמר ומוס' שבת עב: ד"ה רבא],

תורה אור השלם

1. לכן בואת יבפר עון יעקב וזה כל פרי השר ופאתו בשמו כל אבני מזבח כאבני גר נקצצות לא יקמו אשירים וחקנים: ישעיהו כו ט ונצרך לא תעשה דבר אין לנער חטא קות כי כאשר יקום אש על רצונו וירצו נפש על הקרבן הווי:
2. ולנצרך לא תעשה דבר אין לנער חטא קות כי כאשר יקום אש על רצונו וירצו נפש על הקרבן הווי:
3. לא תשתחוה ללם ולא תעבדו כי אבני אלהים אל קנא פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים לשנא: ושבתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם הקדש וחי בדם אני ויקרא י"ח ה ולא תחללו את שם קדשי וקדשתי בחרו בני ישראל אני יי מקדשכם:

ויקרא כב לב

הגהות הב"ח

- (א) [ב' ומוספות ואי לא יקומו: (ב) שם חוקיה אמר וכו' יין בין קריניה: (ג) שם צימוס צעלמא הוא דשוריה אלא: (ד) רש"י ד"ה נעצד וכו' לגבוה קאמר הס"ד: (ה) תוס' ד"ה מתקין וכו' מיניה ילפינן בשיליה בן סורר ומורה דחייב למסור עצמו אפילו מנאפה קלה: (ו) בא"ד וס' אין חזית הטעם דבא אורי חזית דמך סומק טפי למסור עצמו אלא אלא: (ז) הא וכו' שנספוק בעבודת כוכבים וכו' והא דקא מני חזית למריו: (ח) בא"ד הכי למריו: (ט) חזית משה מקויל שחבר ספר המצות תב סוף פ"ה וכו' אהרית לכלליה: (ט) ד"ה היתה וכו' לא מיעבד. י"ב פ"ה חזית בפי' רש"י פ"ה חזית דמון דף מ:]

מוסף רש"י

ולעננה לא תעשה דבר. משום דלמטה היא (תנ"ך כו). המשתחוה להבמה חבירו לא אסרה. אפילו למנח משום נעצד. עשה זה מעשה אסרה. אף להטוי (וחז"ק ח. ב). רבוצה. לא מיתסר עומדת דכשהגביה והיטלה קאה בהגבה ועשתה שני. אלא אע"ג דרצוה ולא קאה אסר לה נמעשה (שם).

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה. נד.

אמר חוקיה מאי קרא. ז"ל דחוקיה אצרייתא קאי ולא על דברי רבי יוחנן שהרי חוקיה רבו של רבי יוחנן ומיהו פרק ד' אחים ציבנות (דף לא): עושה אצרי תירון על מה שהקשה התלמוד על רב אשי אלא ודאי גם אצרי ידע דברי רב אשי והוכרך לו לתרץ והתלמוד סידר כן לפי שהוא מתיישב יותר היטב אחר הסוגיא:

כגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחוה לבהמה ידיה. פ"י אנסוהו שאמרו להרגו אם לא ישתחוה מאליו אכל אין לפרש שפסוק קומתו בעל כרחו דא"כ הוא לא היה עושה כלום אלא הם עשו מעשה בגופו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו: **מתקין** זה רבי זירא אונס רחמנא פטריה. מימה מאי קפריך נהי דפטור ממיתה צדיעצד מכל מקום לתחלה הוא חייב למסור עצמו למיתה ואם כן למה לא יאסר מטעם נעצד דהא פרהסיא דצמון לרצא קרי ליה נעצד מטעם דחייב למסור עצמו ואע"ג דצדיעצד פטור דכל אונס פטור ואין לומר דלרבי זירא אונס רחמנא פטריה מכל וכל ואפי' לתחלה אין למסור עצמו על כך דא"כ מאי ראייה מיימי מולנערה לא תעשה אדרבה מיניה ילפינן (ה) דחייב למסור עצמו צלשהי בן סורר ומורה (פסגד' דף עז.) אפילו צמנוה קלה דקאמר הרי זה צא ללמד ונמנא למד מה רוצה יסרג ואל יעצור אף נערה המאורסה יסרג ואל יעצור ואדרבה קרא דוחי צהס הוי ליה לאתומי דמיניה מתנא לאפילא אונס דלאחר רצא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרצא צמון מצימוסיאות צשעת הגורה (ו) דאסורות אפילו ר' זירא נמי יודע צה כיון דצשעת הגורה הוא חייבין למסור עצמן כדאמרין צשיליה בן סורר ומורה דאפילו מנא קלה יסרג ואל יעצור ונראה לרבינו יצחק לפרש דבין ר' זירא ורצא לא פליגי צהא דלכתלה חייב למסור עצמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעצד דכתיב ולנערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור

מאי קפריך נהי דפטור ממיתה צדיעצד מכל מקום לתחלה הוא חייב למסור עצמו למיתה ואם כן למה לא יאסר מטעם נעצד דהא פרהסיא דצמון לרצא קרי ליה נעצד מטעם דחייב למסור עצמו ואע"ג דצדיעצד פטור דכל אונס פטור ואין לומר דלרבי זירא אונס רחמנא פטריה מכל וכל ואפי' לתחלה אין למסור עצמו על כך דא"כ מאי ראייה מיימי מולנערה לא תעשה אדרבה מיניה ילפינן (ה) דחייב למסור עצמו צלשהי בן סורר ומורה (פסגד' דף עז.) אפילו צמנוה קלה דקאמר הרי זה צא ללמד ונמנא למד מה רוצה יסרג ואל יעצור אף נערה המאורסה יסרג ואל יעצור ואדרבה קרא דוחי צהס הוי ליה לאתומי דמיניה מתנא לאפילא אונס דלאחר רצא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרצא צמון מצימוסיאות צשעת הגורה (ו) דאסורות אפילו ר' זירא נמי יודע צה כיון דצשעת הגורה הוא חייבין למסור עצמן כדאמרין צשיליה בן סורר ומורה דאפילו מנא קלה יסרג ואל יעצור ונראה לרבינו יצחק לפרש דבין ר' זירא ורצא לא פליגי צהא דלכתלה חייב למסור עצמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעצד דכתיב ולנערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור

עצמו אין לאסור צהשתחוהו ורצא מסיק דהואיל וצפרהסיא חייב למסור עצמו עצדות כוכבים קרינא ציה ואע"כ צדיעצד פטור והאם מסייע שפיר לרצא מצימוסיאות דמשום דחייב למסור עצמו אסר להו וא"ת מאי קא מיימי למפטור אונס מולנערה התם דבין הוא דפטוריה משום דקרקע עולם היא י"ל דלא הוכר קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם לפטורה ממיתה אלא משום אונס תדע שהרי אם היתה נצעת צרזון היתה קריעה עולם קרקע עולם לגבי מסירת עצמה למיתה הוכר דמזה הטעם אינה חייבת למסור עצמה אלא לא שיתמרה לה או תהרג או תבא עליו הערור אכל אם אמרו לה או נתימי ציעלון או תהרג אין לה למסור עצמה דמרוצה ילפינן ושם אין (י) לו הטעם למסור עצמו אלא שלא יסרגו צידים אכל היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין אותו על התינוק ומתמנע ודאי אין למסור עצמו (י) **הא בצנעא הא בפרהסיא.** לכאורה משמע דרצא ס"ל דאונס דלנעא אין לו למסור עצמו ומתוך כך היה נראה לפסוק כרבי ישמעאל דשרי נמי עצדות כוכבים צנעא וקשיא דחם ושלום שנספוק (י) עצדות כוכבים יעצור ואל יסרג ועוד צשאלתות דרב אחאי פרשת וארל (סימן מג) פוסק כר' יוחנן דאמר צשיליה בן סורר ומורה (פסגד' דף עז.) משום ר"ש פ' אלו יסרגו וכו' ורצא אסרה מנא לן דאסרה אילומא מכהנים ודלמא שאני כהנים (י) דבני דעה נינהו ואלא מאבני מוצה ודלמא (י) כדר"פ ואלא

מכרן

עין משפט
נר מצוה

בט א מ"י פ"ד מהל' אסורי מנחם ה' ו: ג ב מ"י פ"ה מלכות יקרי המורה הלכס ד סגנ ע"ה טו"ש"ע י"ד סלמ קט סעף א ונכר סלמ קמסדרין ספ"ח דף [עזד]:

ג א ד מ"י פ"ח מהל' עבודת כוכבים ה' א ע"ה דהשגות וצ"מ סגנ לאון מה טור ש"ע י"ד סימן קמס סעף ח:

לעזר רש"י

גרשליא [גרשליא]. ברד.

רבינו הגנאל

כדכתיב בשמו כל אבני מזבח כאבני גיר מנופצות וצ"ל כאבני גיר איכא כאבני גיר מנופצות לא יקומו אשירים וחכמים ואי לא יקומו וקיימא לן כותיה: תנא נעבד שלו אסור ושל חברי מותר. פירוש מאי נעבד נאסר אלא אם הוא קנינו של עובד אבל קנינו של אחר לא. ראייה מיימי מולנערה לא תעשה אדרבה מיניה ילפינן (ה) דחייב למסור עצמו צלשהי בן סורר ומורה (פסגד' דף עז.) אפילו צמנוה קלה דקאמר הרי זה צא ללמד ונמנא למד מה רוצה יסרג ואל יעצור אף נערה המאורסה יסרג ואל יעצור ואדרבה קרא דוחי צהס הוי ליה לאתומי דמיניה מתנא לאפילא אונס דלאחר רצא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרצא צמון מצימוסיאות צשעת הגורה (ו) דאסורות אפילו ר' זירא נמי יודע צה כיון דצשעת הגורה הוא חייבין למסור עצמן כדאמרין צשיליה בן סורר ומורה דאפילו מנא קלה יסרג ואל יעצור ונראה לרבינו יצחק לפרש דבין ר' זירא ורצא לא פליגי צהא דלכתלה חייב למסור עצמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעצד דכתיב ולנערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור

מכרן

מותר ואפילו בהמתו שלו לא נאסרה דהא אי בעי פגים לה ופרקינן אלא כגון שניסך לה יין לאותה בהמה עצמה בין קריניה שעשאה עבודת כוכבים ועשה בה בעצמה יוחנן דאמר אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכדבר הונא דאמר היתה בהמת חבירו רבוצה בפני עבודת כוכבים לא אסרה שחט בה סימן אחד כיון שעשה בה מעשה אסרה מנא לן דמעשה אסור בעבודת כוכבים אילומא מכהנים דכתיב אך לא יעלו כהני כמות את מזבח ה' אשר בירושלים וגו' דלמא שאני כהנים דבני דעה נינהו ואלא מאבני